

सुमारे पंचाहत्तर दिवस सुचविलेले उपक्रम

(12 आठवडे).

लिंक >>

पहिला आठवडा

विषय-पर्यावरण/निसर्ग

1. शाळेच्या प्रांगणाच्या लगतच्या परिसरात / जवळच्या बागेत / बागेत / बोटॅनिकल पार्क / फील्ड / जंगल इत्यादीमध्ये निसर्ग फेरफटका मारणे. विद्यार्थ्यांना विविध वनस्पती / झुडपे / झाडे / पिकांचे निरीक्षण करण्यास प्रोत्साहित केले जाईल आणि ते त्याबद्दल एकमेकांशी आपापल्या भाषेत संवाद साधतील.
2. विद्यार्थ्यांना संपूर्ण शाळेच्या आवारात फेरफटका मारण्यास सांगितले जाईल, तेथे उपस्थित असलेल्या वनस्पती आणि प्राणी ओळखण्यास आणि त्यांची नावे वेगवेगळ्या भाषांमध्ये शोधण्यास सांगितले जाईल. त्यांच्याकडून लेबलिंगही करता येते. चित्रे दाखवूनही हा उपक्रमही करता येतो.
3. विद्यार्थ्यांना शाळेत येताना किंवा कोणत्याही कारणासाठी इकडे तिकडे जाताना गळलेली पाने उचलण्यास सांगितले जाऊ शकते, त्यांना अल्बम तयार करण्यास सांगितले जाऊ शकते आणि शिक्षक, पालक आणि उद्यान तज्ञांकडून वेगवेगळ्या भाषांमध्ये या पानांची नावे जाणून घेण्यास सांगितले जाऊ शकते. .
4. विद्यार्थ्यांना विविध उपक्रमांसाठी सांकेतिक भाषेचा वापर करण्यास देखील प्रवृत्त केले जाऊ शकते. औषधी वनस्पतींची ओळख आणि या वनस्पतींच्या गुणांबद्दल संभाषण वेगवेगळ्या भाषांमध्ये सामायिक केले जाऊ शकते. शाळेच्या आवारात उपलब्ध असल्यास या रोपांना वेगवेगळ्या भाषांमध्ये लेबलिंग देखील करता येते.
5. एखाद्या कथाकार/समुदाय व्यक्ती/पालकांना विशिष्ट क्षेत्रासाठी विशिष्ट शब्दसंग्रह वापरून विविध ऋतू, परिसरातील पर्यावरणीय समस्यांबद्दल कथा सांगण्यासाठी शाळेत आमंत्रित केले जाऊ शकते.
6. शाळेत वापरल्या जाणाऱ्या भारतीय भाषांमधील प्रश्नमंजूषा आयोजित करणे.
7. विविध वन्यजीव संरक्षण, संवर्धन प्रकल्पांचे व्हिडिओ वेगवेगळ्या भाषांमध्ये उपलब्ध आहेत, ते विद्यार्थ्यांना दाखवता येतील. विद्यार्थ्यांना ते व्हिडीओ/डॉक्युमेंटरी अपरिचित भाषेत दाखविल्यास आणि त्या आशयाचा अंदाज घेण्यास सांगितल्यास त्याचे कौतुक होईल.
8. विद्यार्थ्यांना विविध पर्यावरणपूरक उपक्रम जसे की कंपोस्टिंग, कचरा कमी करणे यामध्ये सहभागी करून घेता येईल, जेथे तज्ञ वेगवेगळ्या भाषांमध्ये प्रक्रिया प्रदर्शित करतील.
9. बुलेटिन बोर्डवर परिचित आणि अपरिचित भाषांमध्ये स्थानिक परिसंस्थांचे वर्णन सादरीकरण करता येईल.

दुसरा आठवडा

साहित्य

1. गोष्टींचे ,कथांचे परिचित भाषांत निरूपण करावे. हे करताना कोड-मिक्सिंग आणि कोड स्वचिंगला प्रोत्साहन दिले पाहिजे.
2. लेखक भेटी: विद्यार्थ्यांशी संवाद साधण्यासाठी राज्य भाषेत लिहिणाऱ्या स्थानिक लेखकांना आमंत्रित करा. ते त्यांचे अनुभव सामायिक करू शकतात, त्यांच्या पुस्तकातील उतारे वाचू शकतात आणि प्रश्नोत्तर सत्रांमध्ये विद्यार्थ्यांना सहभागी राहू करून घेता येईल.
3. वेगवेगळ्या भाषांमध्ये परिचित आणि अपरिचित शब्द/वाक्ये लिहिता येतील.
4. वेगवेगळ्या भाषांमधील कवितांचे पाठांतर करता येईल.
5. विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या भाषांमध्ये कथा लिहिण्यास सांगितले जाईल.
6. राज्याच्या साहित्यिक वारसाशी संबंधित स्थानिक ग्रंथालये, संग्रहालये किंवा ऐतिहासिक स्थळांच्या सहलींचे आयोजन करा. विद्यार्थ्यांना त्यांचे अनुभव लिहिण्यास सांगता येईल.
7. वेगवेगळ्या भाषांमध्ये भावना आणि कल्पना व्यक्त करता येतील.
8. AICTE ने विकसित केलेले ANUVADINI: Voice & Document AI Translation Tools (<https://anuvadini.aicte-india.org>) वापरून अक्षरे/कथा लिहिणे आणि वेगवेगळ्या भाषांमध्ये अनुवाद करणे हे उपक्रम राबवता येतील.
9. वर्गमित्र, शिक्षक, मित्र आणि शेजारी यांच्याशी विविध भाषांच्या पुस्तकांची देवाणघेवाण.
10. शब्द अंताक्षरी- एका विद्यार्थ्याला त्याच्या/तिच्या परिसरातील कोणताही शब्द ओळखीच्या भाषेत बोलण्यास सांगून हे खेळले जाऊ शकते आणि इतर विद्यार्थी तो विशिष्ट शब्द वेगळ्या भाषेत सांगतील.
11. शिक्षक राज्य भाषेतील लोकप्रिय कथा/कविता/नाटक निवडू शकतात आणि आवाज मोड्यूलेशन आणि अभिव्यक्तीसह मोठ्याने वाचू शकतात. एकाच कथा/कविता/नाटकाचा अनुवाद वेगवेगळ्या भाषांमध्ये वाचला जाईल. अपरिचित भारतीय भाषेची लिपी शक्य असल्यास भाषांतरासोबत विद्यार्थ्यांसोबत शेअर केली जाऊ शकते.

तिसरा आठवडा

पाककृती

1. एक बाजारपेठ स्थापन केली जाऊ शकते आणि मसाले त्यांच्या नावांसह विविध भारतीय भाषांमध्ये प्रदर्शित केले जाऊ शकतात.
- मसाल्यांचे चित्र देखील वापरले जाऊ शकते.

● नावे 3-4 भारतीय भाषांमध्ये असू शकतात.

● वरिष्ठ विद्यार्थ्यांना मसाल्यांची वैज्ञानिक नावे सांगता येतील.

● मागील उपक्रमांमध्ये नमूद केल्याप्रमाणे, कडधान्ये, तृणधान्ये, बाजरी इत्यादींसाठी बाजारपेठा उभारता येतील .

2. शिक्षक विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या राज्यांतील पाककृती दाखवण्यासाठी प्रदर्शन भरवून शकतात.

3. भारतीय स्वयंपाकघरांमध्ये विविध प्रकारची भांडी वापरली जातात आणि त्यांचा आकार, ते बनवलेले साहित्य आणि उपयुक्तता एका क्षेत्रापासून दुसऱ्या भागात भिन्न असते. शिक्षक विद्यार्थ्यांना हे समजावून सांगू शकतात.

4. वेगवेगळ्या भारतीय स्वयंपाकघरांमध्ये स्वयंपाक करण्याचे वेगवेगळे तंत्र वापरले जातात. ते भाजणे, बेकिंग, वाफवणे, तळणे आणि इतर अनेक गोष्टींपासून भिन्न असतात. विद्यार्थ्यांना या स्वयंपाकाच्या तंत्रांवर किमान 2-3 वेगवेगळ्या भाषांमध्ये चर्चा करण्यास सांगता येईल.

5. विविध राज्यांचा अविभाज्य भाग असलेल्या समृद्ध सांस्कृतिक वारशात काही विशिष्ट प्रथा आहेत जे अन्न शिजवणे, वाढणे

आणि खाणे यांच्याशी संबंधित आहेत. अशा काही प्रथा फक्त सण किंवा इतर विशेष प्रसंगी पाळल्या जातात. शिक्षक या विचित्र रीतिरिवाजांवर चर्चा सुरू करतील. विद्यार्थ्यांना गटांमध्ये विभागले जाईल आणि त्यानंतर ते या प्रथांबद्दल त्या विशिष्ट राज्याच्या भाषेत बोलतील .

6. बदलत्या जीवनशैलीमुळे पाककृतीशी संबंधित शब्दसंग्रहात होणाऱ्या बदलांबद्दल विद्यार्थ्यांना त्यांच्या आजी-आजोबा आणि परिसरातील ज्येष्ठ नागरिकांचा दृष्टिकोन जाणून घेण्यास सांगता येईल.

चौथा आठवडा

आपल्या सभोवतालचा परिसर जाणून घ्या.

आंतरविद्याशाखीय उपक्रम जाणून घेणे

1. विद्यार्थ्यांना त्यांच्या परिसरातील विविध महत्त्वाची ठिकाणे/इमारती ओळखण्यास आणि त्यांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी जाणून घेण्यास सांगता येईल. त्यांना जे काही सांगितले गेले आहे ते किमान दोन भाषांमध्ये लिहण्यास सांगावे. नंतर सर्व विद्यार्थ्यांना स्थानिक इतिहास सांगण्यास प्रेरित करावे.
2. विद्यार्थ्यांना स्मारके, ऐतिहासिकदृष्ट्या महत्त्वाच्या इमारतींमध्ये नेऊन इमारतीचे वास्तू, साहित्य इत्यादींचे निरीक्षण करण्यास सांगता येईल आणि त्या विशिष्ट क्षेत्राचा शब्दसंग्रह वापरून त्यांचे वर्गमित्र आणि स्थानिक लोकांशी याबद्दल संभाषण करण्यास प्रेरित करता येईल.
3. विद्यार्थ्यांसाठी सार्वजनिक ग्रंथालयांना भेटीचे आयोजन केले जाऊ शकते आणि त्यांना विविध भारतीय भाषांमधील विविध पुस्तके/वृत्तपत्रे/मासिके/हस्तलिखिते दाखववी.
4. शिक्षक विविध संस्थांद्वारे या पुस्तकांची व्यवस्था देखील करू शकतात.
5. वरिष्ठ विद्यार्थ्यांद्वारे अतिपरिचित सर्वेक्षण केले जाऊ शकते. विद्यार्थी खालील निकषांवर आधारित माहिती संकलित करतील.
6. • कुटुंबातील सदस्यांकडून बोलल्या जाणाऱ्या भाषा.

7. *गेल्या 25 वर्षांत शब्दसंग्रहात नवीन शब्दांची भर पडली

पाचवा आठवडा

माझी शाळा

1. देशभक्तीपर गीत/प्रार्थना/मूल्यावर आधारित गाणे वेगळ्या भारतीय भाषेत तयार करता येईल. ते शाळेत सकाळच्या संमेलनात गायले/पाठांतर केले जावू शकते.
  2. असेंब्ली दरम्यान विद्यार्थ्यांना विविध आदेश दिले जातात. या आज्ञा वेगवेगळ्या भारतीय भाषांमध्ये दिल्या जाऊ शकतात. एक पूर्व उपक्रम म्हणून, विद्यार्थ्यांना या आदेशांबद्दल असेंब्लीच्या एक दिवस आधी माहिती दिली जाऊ शकते.
  3. बहुतेक शाळांमध्ये शाळेचा वेगवेगळा विभाग सामान्यतः एकाच भाषेत चिन्हांकित केले जातात. या विभागांना 2-3 वेगवेगळ्या भाषांमध्ये चिन्हांकित/लेबल लावू देता येईल.
  4. शाळांमधील डिस्प्ले बोर्ड हे संवादाचे शक्तिशाली माध्यम आहेत. या बोर्डांना काही माहिती असू द्या जी डिस्प्ले बोर्डच्या उत्तरार्धात दुसऱ्या भारतीय भाषेत अनुवादित केली जाऊ शकते.
  5. दररोज सकाळी, विद्यार्थ्यांना निवडक भारतीय भाषेत तयार करण्यास आणि इतरांना अभिवादन करण्यास सांगितले जाऊ शकते. कोणत्याही संभाषणाचा प्रारंभिक भाग दर्शविणारी काही वाक्ये देखील जोडली जाऊ शकतात.
  6. प्रतिज्ञा सामान्यतः विद्यार्थ्यांकडून शाळा, स्कूल क्लब, विद्यार्थी परिषद, हाऊस प्रीफेक्ट इत्यादींचा भाग म्हणून घेतली जाते. ही प्रतिज्ञा वेगवेगळ्या भारतीय भाषांमध्ये घेतली जाऊ शकते.
  7. शाळेच्या लोगोमध्ये सहसा शीर्ष ओळ असते. ही टॅग-लाइन 2-3 भारतीय भाषांमध्ये अनुवादित करता येईल.
  8. शाळा विद्यार्थ्यांना नियम आणि कायदे, काय करावे आणि करू नये याविषयी माहिती देते, हे देखील विविध भारतीय भाषांमध्ये अनुवादित केले जाऊ शकते. (किमान 1-2)
  9. आठवड्यातील एक दिवस अभिमानास्पद भारतीय दिवस म्हणून नियुक्त केला जाऊ शकतो आणि विद्यार्थ्यांना भारतीय वंशाच्या पोशाखात येण्यास आणि त्या पोशाखाशी संबंधित भाषेत बोलण्यास सांगितले जाऊ शकते.
  10. "भाषा संगम" हे बहुभाषिकतेला प्रोत्साहन देणारे पुस्तक आहे. या पुस्तकातून विद्यार्थ्यांना किमान पाच वाक्ये शिकण्यास सांगितले जाऊ शकते.
  11. विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या भाषांमध्ये वर्गखोल्यांमध्ये लहान/लहान घोषणा करण्यासाठी प्रोत्साहित केले जाऊ शकते. यासाठी शिक्षक प्रत्येक गटाला वेगळी भाषा देऊन गट तयार करू शकतात.
  12. विद्यार्थ्यांना गटांमध्ये विभागले जाईल आणि विशिष्ट भाषेतील प्रसिद्ध पुस्तकांची नावे आणि इतर माहिती गोळा करण्यास सांगितले जाईल. त्यानंतर, पाठपुरावा म्हणून, ते विविध भारतीय भाषांमधील प्रसिद्ध पुस्तकांसाठी कॅटलॉग तयार करतील. ते ब्राउझ करू शकतात
- साहित्य अकादमीचे संकेतस्थळ.
13. शीर्षक, मुखपृष्ठ आणि पुस्तकाच्या आशयाचा सारांश शाळेच्या ग्रंथप्रदर्शनात प्रदर्शित करता येईल

सहावा आठवडा

मूल्ये

1. विद्यार्थ्यांना त्यांना परिचित असलेल्या भाषांमध्ये अभिवादन करण्यासाठी प्रेरित करता येते. उदा: शुभेच्छा, नमस्ते, सुप्रभात, शुभरात्री इ.

2. नागरिकांचे हक्क आणि कर्तव्ये वेगवेगळ्या भाषांमध्ये लिहून बुलेटिन बोर्डवर किंवा शाळेतील इतर कोणत्याही योग्य विभागात प्रदर्शित करता येईल.
3. विद्यार्थ्यांना शाळेची आचारसंहिता, नियम आणि कायदे आणि शाळेत होणाऱ्या विविध कार्यक्रमांची माहिती दोन वेगवेगळ्या भाषांमध्ये लिहण्यास सांगता येईल. विद्यार्थी हे नियम संपूर्ण शाळेला वाचून दाखवतील.
4. विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या भाषांमधील वेगवेगळ्या मूल्यांसाठी (वक्तृशीरपणा, शिस्त, चिकाटी, दयाळूपणा, सहिष्णुता इ.) शब्द शोधण्यास सांगितले जाऊ शकते आणि संभाषणात देखील बोलायला शकवता येईल.
5. सर्व विद्यार्थ्यांना प्रसिद्ध व्यक्तिमत्त्वांची विविध मूल्यावर आधारित विधाने संकलित करण्यास आणि ती वेगवेगळ्या भाषांमध्ये लिहण्यास सांगितले जाऊ शकते.
6. मूल्यावर आधारित कथा/कविता/लोककथा कथन केलेले नाटक/गाणी विविध भाषांमध्ये विद्यार्थ्यांना दाखवून गायली जावीत.
7. मूल्याधिष्ठित आशय असलेले व्हिडिओ विद्यार्थ्यांना वेगळ्या भारतीय भाषेत कॅप्शनसह दाखवता येतील.

सातवा आठवडा

अंकशास्त्र आणि गणित

1. विद्यार्थ्यांना त्यांच्या पाठ्यपुस्तकांतील पाच बेरीज/गणिते त्यांच्या स्वतःच्या शब्दात लिहायला सांगा.
2. विविध भाषांमधील खेळ आणि कोडी सोडवायला सांगता येईल.
3. त्यांच्या स्वतःच्या भाषेत संख्या ओळखायला सांगता येईल.
4. वेगवेगळ्या भारतीय भाषांमधील गणिती संज्ञा सोडवता येतील.

आठवडा आठवा आणि नववा

तुमची प्रतिभा दाखवा

1. भारतातील बहुतेक राज्यांमध्ये पारंपरिक वेशभूषा आहे. शिक्षक वर्गाला गटांमध्ये विभागतील आणि प्रत्येक गटाला भारताचे राज्य म्हणून नियुक्त केले जाईल. विद्यार्थी त्या राज्यातील पारंपरिक वेशभूषेत शाळेत येण्याचा प्रयत्न करतील आणि त्या त्या राज्यात प्रामुख्याने बोलल्या जाणाऱ्या भाषेत त्या वेशभूषेचे वर्णन करतील.
2. विद्यार्थ्यांना मोल्डिंग क्ले दिले जातील आणि त्यांनी शिक्षकाने ठरवून दिलेल्या विशिष्ट राज्याचे पारंपरिक दागिने किंवा मुखवटे तयार करावेत. विद्यार्थी हे दागिने आणि मुखवटे प्रदर्शित करतील आणि या वस्तूंची परंपरा, संस्कृती आणि इतिहास त्या राज्यात प्रामुख्याने बोलल्या जाणाऱ्या भाषेत समजावून सांगतील.
3. विद्यार्थ्यांना कविता लिहण्यास आणि नंतर शाळेने/शिक्षकांनी निवडलेल्या 'दिवसाच्या भाषेत' अनुवादित करण्यास प्रोत्साहित केले जाईल. लायब्ररीत उपलब्ध असल्यास तंत्रज्ञान किंवा शब्दकोशाच्या मदतीने भाषांतर साधने वापरण्यास त्यांना प्रोत्साहन दिले जाईल.
4. विद्यार्थ्यांना गटांमध्ये विभागले जाईल आणि एखाद्या विशिष्ट राज्याचे महत्त्वाची खूण/इमारत/नदी/तलाव/वन्यजीव अभयारण्य/राष्ट्रीय उद्यान निवडण्यासाठी प्रोत्साहित केले जाईल. ते स्थळांची चित्रे गोळा करतील / काढतील / रंगवतील करतील आणि त्या राज्यात प्रामुख्याने बोलल्या जाणाऱ्या भाषेत योग्य मथळे टाकतील.
5. विद्यार्थ्यांना पपेट शोसाठी कठपुतळी तयार करण्यास प्रोत्साहित केले जाईल. पपेट शोमध्ये दोन प्रकारचे कठपुतळे असतील, एक ते विद्यार्थ्यांना परिचित असलेली भाषा बोलेल आणि दुसरी कठपुतळी शिक्षकाने निवडलेली भाषा बोलेल. हा उपक्रम गटांमध्ये केला जाऊ शकतो आणि कठपुतळीचे शो वर्गात किंवा असेंब्लीदरम्यान दाखवले जाऊ शकतात.

आठवडा दहावा

माझे विचार आणि कल्पना

1. विद्यार्थ्यांना त्यांच्या कल्पना व्यक्त करण्यास सक्षम करण्यात शिक्षकांची महत्त्वपूर्ण भूमिका असते. विद्यार्थ्यांना गटांमध्ये विभागले जाऊ शकते आणि त्यांना या विषयावर एक सादरीकरण तयार करण्यास सांगितले जाईल- उदा: 'मी माझा दिवस कसा घालवला (शिक्षकाने राज्याभाषा नावे सूचवावी ज्यामुळे). त्या विशिष्ट राज्यात बोलल्या जाणाऱ्या भाषांचा वापर करून विद्यार्थी हे सादरीकरण करतील.
2. शिक्षक विद्यार्थ्यांना किमान तीन वेगवेगळ्या भारतीय भाषांमध्ये शब्द लिहायला सांगतील. विद्यार्थ्यांना हे शब्द लिहिताना कॅलिग्राफी वापरण्यास प्रोत्साहित करता येईल.
3. विद्यार्थ्यांना भारतातील विविध प्रदेशात राहणाऱ्या मित्रांना भारतीय भाषांमध्ये पत्र लिहिण्यास प्रोत्साहित करता येईल.
4. विद्यार्थ्यांना गटांमध्ये विभागले जाईल आणि ते एक भूमिका बजावतील. प्रत्येक गट भारतातील एका राज्याचे प्रतिनिधित्व करेल. समूहाचे सदस्य बहुभाषिकतेचा वापर करून ऐतिहासिक घटना/त्या राज्यातील महत्त्वाच्या व्यक्तीच्या स्मारकाचे/अधिनियमाचे वर्णन दाखवतील.
5. विद्यार्थ्यांना 'मेरा देश, मेरा गौरव' वर तिचे/त्याचे मत व्यक्त करण्यास सांगितले जाईल.
6. प्रत्येक वर्ग ब्लॉकबोर्ड किंवा डिस्प्ले बोर्डवर भारताचे बाह्यरेखा रेखाटन तयार करेल. विविध भाषांमध्ये शुभेच्छा लिहिण्यासाठी विद्यार्थी कॅलिग्राफीचा वापर करतील.

आठवडा अकरा

वाचन आणि अभिव्यक्ती

- बहुभाषिक पुस्तके मोठ्याने वाचणे..
- लिपींची ओळख निर्माण करणे.
- वेगवेगळ्या भाषांमध्ये लहान वाक्ये लिहिता येईल.
- कॅप्शनसह राष्ट्रीय पुरस्कार विजेते चित्रपट पाहणे तसेच कथा/कल्पना सांगता येतील.
- संहिता, आशय आणि अभिजात भाषांशी परिचित राहणे ती जाणून घेण्याचे प्रयत्न करता येतील.

बारावा आठवडा

श्री सुब्रमण्यम भारती संदर्भात खालील उपक्रम योजता येतील.

- त्यांची मूळ कविता आणि अनुवाद वाचता येईल.
- कवी आणि तत्त्वज्ञ म्हणून सुब्रमणिया भारती यांच्याबद्दल वाचन आणि लेखन करता येईल
- चित्रपट आणि माहितीपट शो आयोजित करता येईल
- विद्वानांना निमंत्रित करणे आणि वेगवेगळ्या भाषेत कार्यक्रमाची तयारी करणे हे उपक्रम राबवता येतील.
- कवीच्या भाषेत 20 वाक्ये शिकता येतील